

Zondag 26 januari 2025
Week van gebed voor de eenheid

ik geloof

Lezing uit de Torah: Deuteronomium 6,4-7

Lied: 'Deze woorden'
(t. Huub Oosterhuis, m. Tom Löwenthal)

Evangelielezing: Johannes 11,17-27

Acclamatie: 'U komt de lof toe' – **lied 339a**

Overweging

Eigenlijk geloof ik niets,
en twijfel ik aan alles, zelfs aan U.
Maar soms, wanneer ik denk dat Gij waarachtig leeft,
dan denk ik, dat Gij Liefde zijt, en eenzaam,
en dat, in zelfde wanhoop, Gij mij zoekt
zoals ik U.

(Ik zie enkele mensen knikken.) Het zijn woorden van Gerard Reve. 'Dagsluiting' heeft hij deze tekst genoemd. Aan het eind van de dag, als alles is gezegd en gedaan, is dit wat overblijft. Dit is wat overeind blijft. Dat ik twijfel, altijd en aan alles. En dat er toch een verlangen blijft. Een hoop. Dat er liefde is die de eenzaamheid over en weer op kan heffen.

Zo belijdt Gerard Reve zijn geloof. En misschien zeggen sommigen van ons dit hem wel na. Het is een geloofsbelijdenis van deze tijd. Een tijd waarin we het niet meer zo zeker weten. Waarin geloof niet bepaald wordt door wat er 'hoort'. Waarin we niet geloven in bepaalde dogma's of regels. Maar waarin we zoeken naar de kern. Waar gaat het om? Wat kan ik weten? Wat kan ik geloven? Waar kan ik 'ja' op zeggen?

Het aardige is: precies dát deden ze in 325 in Nicea ook. Het is voor sommigen van ons moeilijker om 'ja' te zeggen op de geloofsbelijdenis van Nicea. We vieren dit jaar haar 1700ste verjaardag. Ook toen zochten mensen naar de kern. Naar waar het in wezen om gaat in het christelijk geloof.

Wat bezielde mensen om zulke stellige uitspraken te doen waardoor het lijkt of ze precies weten hoe het zit met God? Er is duidelijk een behoefte om precies te verwoorden wie en hoe God en Jezus en de Geest zijn. We kunnen daar wat vreemd tegenaan kijken.

We zullen straks samen die geloofsbelijdenis uitspreken. We zullen dan zinnen zeggen als:

Ik geloof in Jezus Christus, eniggeboren Zoon van God, vóór alle tijden geboren uit de Vader. God uit God, licht uit licht, ware God uit de ware God. Geboren, niet geschapen, één in wezen met de Vader en door wie alles geschapen is.

En:

Hij heeft het vlees aangenomen door de heilige Geest uit de maagd Maria, en is mens geworden.

Laten we ons proberen te verplaatsen in die gelovigen aan het begin van de vierde eeuw.

Het is zo'n 250 jaar na de dood van Jezus. Er zijn overal in de bewoonde wereld christelijke gemeenschappen en kerken ontstaan. 'Oikoumenè', heet die bewoonde wereld in het Grieks. De brieven van Paulus en de evangeliën worden met de hand gekopieerd.

Rondgestuurd. Dat verbindt de gemeenschappen met elkaar. Maar natuurlijk ontstaan er ook veel verschillen. Intensieve communicatie was er immers niet mogelijk. Hoe weet je dan waar het om te doen is? Hoe vind je samen één noemer, één kern?

Door te overleggen. Daarom wordt in Nicea een vergadering gehouden. De hele oikoumenè is vertegenwoordigd, het is een echt oecumenisch concilie. Van binnen en van buiten het enorme Romeinse rijk reizen bisschoppen naar wat tegenwoordig Iznik heet, een stad in Turkije. Giovanni Guerra fantaseerde rond 1600 dat het er zó uit zou hebben gezien. (*Afbeelding concilie van Nicea door Giovanni Guerra*) Ook de keizer is er: Constantijn de Grote. De vergadering wordt gehouden in zijn zomerverblijf. In 312, gaat het verhaal, heeft hij een visioen gehad. Daarna bekeert hij zich tot het christendom en verklaart het tot wettelijk erkende godsdienst. Een strategische zet. Constantijn hoopt dat die wijd verbreide religie eenheid in zijn rijk zal brengen. Want de beweging van christenen groeit enorm. Van zo'n 200.000 aan het einde van de tweede eeuw naar ongeveer 30 miljoen rond 325.

Het is de eerste keer dat er zo'n vergadering is. Getuigen die Jezus hebben gekend zijn er allang niet meer. Wie is hij ook weer? In de voorgaande eeuwen is er veel nagedacht, hebben mensen gezocht naar verbinding met deze Jezus.

In de vergadering wordt naar overeenstemming gestreefd. Wat geloven we? Wat leren we aan de catechumenen die in de Paasnacht gedoopt worden? Want voor het onderricht aan de nieuwe dopelingen is de geloofsbelijdenis misschien wel in de eerste plaats bedoeld. Waarmee stem je in als je gedoopt wordt?

Een belangrijke vraag die besproken wordt, is of Jezus écht mens is geweest. Was hij dat? Is het aardse leven

zo belangrijk, zo wezenlijk, dat God in Jezus echt mens is geworden? Sommigen geloven hierin.

Of gaat het vooral om het geestelijke? En moeten we ons juist zo weinig mogelijk met het aardse leven verbinden? Gaat het om geestelijk leven, waarin je je onthoudt van het aardse genot? Een leven waarin je je vooral geestelijk ontwikkelt? Waarin je zo weinig mogelijk je met het stoffelijke bezighoudt? Dit is wat anderen geloven.

Nee! zegt men tenslotte unaniem daar in Nicea. *Beide* kanten van Jezus zijn even belangrijk. Ja, hij is God. God uit God, licht uit licht, ware God uit de ware God. En ja, hij is mens. In Jezus is God mens geworden met alles erop en eraan. Met alles wat moeilijk is en waar we mee worstelen. En met alles wat mooi is en waar we van genieten. In dat alles deelt Jezus ons lot, in dat alles is hij solidair met ons.

Zo worden de verschillende partijen bij elkaar gehouden.

En zo blijkt die geloofsbelijdenis van Nicea minder stellig voor één bepaalde verklaring te kiezen dan op het eerste gezicht lijkt.

Misschien is het belangrijkste wel, denk ik zelf, dat God en Jezus en de Geest uiteindelijk *niet* verklaard worden. Ze worden niet begripelijk gemaakt in deze geloofsbelijdenis. Ze blijven een raadsel. Het mysterie blijft bestaan, ondanks alles wat over God en Jezus en de Geest wordt gezegd.

Antonio Vivaldi zette de geloofsbelijdenis ruim 1000 jaar later op muziek. Het eerste deel is snel en sprankelend. Het eindigt met een juichend ‘descendit de caelis’, hij daalde af uit de hemel! En dan – dan komt het tweede deel. Heel langzaam. Heel ingetogen, teer, eerbiedig, verwonderd want gewoon niet te vatten: ‘et incarnatus est’. ‘Hij heeft het vlees aangenomen door de heilige Geest uit de maagd Maria, en is mens geworden.’

Daarop volgt het derde deel. Ook een traag deel. Donker. Treurig. ‘Crucifixus etiam pro nobis’ – hij is gekruisigd, ook voor ons. Vooral het lijden wordt breed gezongen. In het woord ‘passus’, hij heeft geleden, hoor en voel je het lijden. De solidariteit. Het gedeelde lot. Tenslotte is er het snelle vierde deel. Vrolijk. Blij. ‘Et resurrexit tertia die’, en hij is op de derde dag opgestaan. Hoe ondenkbaar en onvoorstelbaar ook, op het eind komt het goed met ons. Met nog een schrille noot bij het woord ‘filioque’ – ‘en de zoon’. De toevoeging van het concilie van Constantinopel in 381 die zegt dat de Geest zowel uit de Vader als uit de Zoon voortkomt. Het werd een van de breekpunten tussen de kerken van het Oosten en die van het Westen.

Ook Vivaldi laat horen: het mysterie blijft bestaan. God, Jezus, de Geest, ze blijven onbevattelijk voor ons.

Het sluit aan bij wat velen van ons denken en geloven – of juist niet geloven. Bij ons mensen in de 21ste eeuw. Parochianen van de Paulusgemeenschap en gemeenteleden van de Eshof. Die zoveel niet meer zeker weten wat generaties voor ons wel zeker dachten te weten. Ook die stroom, de stroom van niet-weten, van zoekend en tastend geloven, van ‘zien soms even’ heeft de hele geschiedenis door bestaan – en horen we terug in de geloofsbelijdenis van Nicea. Een belijdenis die nog steeds door christenen wereldwijd wordt gezegd en gezongen.

Muziek

Geloofsbelijdenis van Nicea (325)

vg Ik geloof in één God, de almachtige Vader,
allen **Schepper van hemel en aarde,
van al wat zichtbaar en onzichtbaar is.**

vg En in één Heer, Jezus Christus,
eniggeboren Zoon van God,
vóór alle tijden geboren uit de Vader.

allen **God uit God, licht uit licht,
ware God uit de ware God.
Geboren, niet geschapen,
één in wezen met de Vader,
en door wie alles geschapen is.**

vg Hij is voor ons, mensen,
en omwille van ons heil uit de hemel neergedaald

allen **Hij heeft het vlees aangenomen
door de heilige Geest uit de maagd Maria,
en is mens geworden.**

vg Hij werd voor ons gekruisigd,
Hij heeft geleden onder Pontius Pilatus
en is begraven.

allen **Hij is verrezen op de derde dag,
volgens de Schriften.
Hij is opgevaren ten hemel:
zit aan de rechterhand van de Vader.**

vg Hij zal wederkomen in heerlijkheid
om te oordelen levenden en doden.
En aan zijn rijk komt geen einde.

allen **Ik geloof in de heilige Geest,
die Heer is en het leven geeft;
die voortkomt uit de Vader en de Zoon;**

vg die met de Vader en de Zoon
tezamen wordt aanbeden en verheerlijkt;
die gesproken heeft door de profeten.

allen **Ik geloof
in de ene, heilige, katholieke
en apostolische kerk.**

vg Ik belijd één doopsel
tot vergeving van de zonden.

allen **Ik verwacht de opstanding van de doden
en het leven van het komend rijk. Amen.**